

ქეთევან მეგრელიშვილი

ირანულ ანთროპონიმთა ლამკომიღრეპისათვის ქართულში

(საშუალო ირანული ენობრივი ეპოქა)

ანთროპონიმები ონომასტიკონის დანარჩენ შემადგენელ ნაწილებთან ერთად ენის ლექსიკის უძველესი ფონდის კუთვნილებაა. საკუთარი სახელები სხვადასხვა წარმოშობისანი არიან და მათ გავრცელებას სხვადასხვა პირობები განსაზღვრავდა.

საკუთარ სახელთა ისტორიას შორს მივყავართ.

ქართველ ტომებს საკუთარ სახელთა თავიანთი სისტემა შეუქმნიათ ჯერ კიდევ ადრე, მატრიარქატიდან პატრიარქატზე გადასვლის ეპოქაში. მათ თავიდანვე კარგად ჩამოყალიბებული თვითმყოფი ონომასტიკონი ჰქონიათ. ამას მოწმობს წარმართულ ღვთაებათა საკუთარი სახელები, რომელთა ერთი ნაწილი (ადილა, დალი, აშექალი, სამძიმარი და მისთ.) შემდეგ ადამიანთა სახელებს შეუსისხლბორცდა. მომდევნო ეპოქებში თავისთავად საკუთარ სახელებს ნასესხებიც შემოპრავია. ქართველურ ანთროპონიმოკაში გარკვეულ ადგილს სწორედ ეს მასალა იჭერს (აღ. ლლონტი, 1988, გვ.171).

უცხოური წარმომავლობის საკუთარი სახელები ქართულ ენას შეუთვისებია ჰურიტული, ბერძნული, სპარსული, არაბული, თურქული, რუსული და სხვა ენებიდან შესაბამის ხალხებთან პოლიტიკური თუ კულტურული ურთიერთობების გარკვეულ საფეხურზე.

ქართულ-ირანული ენობრივი ურთიერთობის ისტორიის თვალსაზრისით ძალზედ მნიშვნელოვანია საშუალო ირანული ენობრივი ეპოქა თავისი დასავლური ტიპის ორი დიალექტით: ე. წ. სასანური ფალაურით — იგივე საშუალო სპარსული და არშაკიდული ფალაურით — იგივე პართული.

ირანულ ენობრივ სამყაროსთან მჭიდრო კონტაქტი თვალსაჩინოდ აისახა ქართულ ლექსიკაზე როგორც საზოგადო, ასევე კერძო სახელების დონეზე. პოლონელი ენათმეცნიერის ვ. ტაშიცკის მოსაზრებით, რომელიც იკვლევდა ძველპოლონურ საკუთარ სახელებს, “არსებითი სხვაობა ონომასტიკურსა და საზოგადო სიტყვებს შორის არ არსებობს. აქაც და იქაც გვაქვს სხვადასხვა ქრონოლოგიური ფენის ძველისძველი სიტყვებიც და ნასესხები სიტყვებიც. ესენიც და სხვებიც თანაზიარად ავსებენ ერთიმეორეს” (В. Ташицкий, 1961, გვ. 11). ირანული წარმომავლობის პირის საკუთარი სახელები მრავლად გვხვდება როგორც ქართულ ისტორიულ წყაროებში, ისე მხატვრული ლიტერატურის ძეგლებშიც. მასალა საკმაოდ მდიდარი და მრავალფეროვანია.

წარმოდგენილ ნაშრომში ყურადღება მივაპყართ საშუალო ირანული ენობრივი წრიდან ქართულში შემოსულ რამდენიმე ანთროპონიმს, რომლებიც

მეტ-ნაკლები ინტენსივობით დღესაც იხმარება ქართულ ონომასტიკონში როგორც პირის საკუთარ სახელებად, ისე გვარსახელების სახითაც. მეტწილად, მათი ფონეტიკური შემადგენლობა აადვილებს ამ ნასესხობათა ქრონოლოგიზაციას და მიუთითებს მათ უშუალო კავშირზე საშუალო ირანულ ენობრივ ეპოქასთან.

არჩილი — ქართულ საისტორიო წყაროებში გვხვდება ქართველთა მეფე არჩილი თრდატის ძე და არჩილ II სტეფანოზის ძე, ქართლის მეფე. “მაშინ შეითქუნეს აზნაურნი ქართლისანი, მოიყვანეს და დასუეს მეფედ მცხეთას ძე თრდატისი, ძმისწული მირდატისი, მეფისა წარტყუნულისა, სახელით არჩილ” (ჯუანშერი, ცხოვრება და მოქალაქეობა ვახტანგ გორგასალისა, ქართლის ცხოვრება, I, 139).

“ამან არჩილ მოიყვანა ცოლი საბერძნეთით, ნათესავი ივბიმიანოს მეფისა, სახელით მარიამ, და განაცხადა მტერობა სპარსთა” (ჯუანშ., 140).

“მეორმოცდაოთხე მეფე, არჩილ, ძე სტეფანოზ მეფისა და ძმა მეფისა მირისა, ხოსროიანი” (ჯუანშ., 241).

სახელის ეტიმოლოგიასთან დაკავშირებით განსხვავებული თვალსაზრისები არსებობს. ფერდინანდ იუსტი მას უკავშირებს სპარსულ **Artaxšir**-ს (F. Yusti, 1963, გვ. 64). სპ. **Artaxšir** ქართულში დაცულია **არტაშირის** სახით, მომდინარეობს ძვ. სპ. **Artaxšaθra**-დან, ან ძვ. სპ. **Artaxšass**-დან მნიშვნელობით — “სამართლიანად მმართველი მეფე”. მ. ანდრონიკაშვილის მიხედვით, შესაძლებელია ეს ვარაუდიც, თუმცა თვითონ იგი სახელის ეტიმოლოგიას უკავშირებს ძველ სპარსულ ენაში დადასტურებულ ეპითეტს — **ariyačissa** — “არიელთა მოდგმისა”, **ariya** “არიელი” + **čissa** “ნათესავი, თესლი, მოდგმა”. ძველი სპარსული **Ariyačiθra**-ს საშუალო სპარსული ფორმა იქნებოდა ***Arčihr**, რომელიც ქართულში კანონზომიერად მოგვცემდა არჩირ > არჩილ ფორმას (მ. ანდრონიკაშვილი, 1966, გვ. 427, 435). ქართული ფონეტიკური კანონების მიხედვით, სესხებისას **h** თანხმოვანი ჩვეულებრივ იკარგება, ხოლო **r** დისიმილაციის შედეგად გვაძლევს **l**-ს.

ბაკური — ქართლის ცხოვრებაში ცნობილია ამ სახელის მატარებელი რამდენიმე მეფე და ერისთავი.

ბაკურ I — “მეოცდაურთე მეფე, ძე ვაჩესი, არშაკუნიანი (ლეონტი მროველი, ცხოვრება ქართლეთთა მეფეთა და პირველთაგანთა მამათა და ნათესავთა, ქართ. ცხ., გვ. 58).

ბაკურ II დაჩის ძე, ქართლის მეფე:

“მეოცდათხუთმეტე მეფე ბაკურ, ძე დაჩი მეფისა, ხოსროიანი” (ჯუანშ., 206).

ბაკურ III — მეფე ქართველთა, ფარსმან VI ძე:

“და ვახტანგისითგან კათალიკონსი გარდაიცვალნეს რვანი და მოკულდა ფარსმან, და დაჯდა მეფედ ძე მისი ბაკურ... ესე ბაკურ იყო მორწმუნე და მაშენებელი ეკლესიათა. ამან გაამრავლნა ეკლესიანი და მღვდელნი სამეფოსა შინა თჳსსა” (ჯუანშ., 215).

სახელის უძველეს ირანულ ფორმად მიჩნეულია **Bagapuθra** - “ღვთის შვილი, ძე ღმერთისა.” სანსკრიტული **bhagaputra**; საშ. სპ. ***bay.puhr**, რომლისგანაც მომდინარეობს არაბულ-სპარსული **Fayfūr** — ჩინეთის

იმპერატორისა და ბიზანტიის კეისრის ტიტული. ამავე ძირიდან მომდინარედ მიიჩნევს მ. ანდრონიკაშვილი ქართულ **fagfuri, farfuri**-ს და ქართულ სიტყვას ფაიფურს. (მ. ანდრონიკაშვილი, 1966, გვ. 445; ალ. ლლონტი, 1986, გვ. 81).

ქართულ ონომასტიკონში საკუთარ სახელად დასტურდება, აგრეთვე, ბაკურისგან. ნაწარმოები ფორმა **ბაკურიანი**. გრიგოლ ბაკურიანის ძე, ზორაგარი აღმოსავლეთისა, გვხვდება დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსთან (ქართ. ცხ., I, 1955, გვ. 318). ამჟამად ბაკურიანი დაცულია როგორც გეოგრაფიული სახელწოდება.

ბაკურისგან მომდინარეობს ასევე სახელი **ჩამბაკურ**, გვარი ბაკურაძე (ნასესხებ ანთროპონიმზე -ა კინობითი სახელების მაწარმოებელი ელემენტისა და გვარსახელთა ჩვეულებრივი მაწარმოებელი -ძე ლექსემის დართვით). სახელ ბაკურს უკავშირებს მკვლევარი ი. ახუაშვილი შემდეგ გვარებსაც: ბეკურაშვილი, ბეკურიშვილი // ბეკარიშვილი (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 265). იმავე ძირისგან წარმოდგება ტოპონიმები; ბაკურციხე, ბაკურხევი (ხ. ჭუმბურიძე, 1971, გვ. 60).

საკუთარ სახელთან **ბაკურ** აიგივებს ფ. იუსტი ასევე სახელს **ბაქარი** (ფ. იუსტი, 1963, გვ. 238).

ბეჟანი — მოგვიანო ფორმაა საშ. ირანული ფორმისა **ვეჟან**. ეესტათი მცხეთელის წამებაში გვხვდება ვეჟან ბუზშირი, მარზპანი ქართლისა.

“და შემდგომად სამისა წლისა შემოვიდა ვეჟან ბუზშირ ქართლისა მარზპანად”.

“და წარვიდეს სპარსნი მცხეთით, შემასმენელნი ნეტარისა ეესტათისნი, ტფილისსა, და წარდგეს წინაშე ვეჟან ბუზშირ მარზპანისაჲ“ (ეგ. მცხ. წამება, გვ. 165).

ამავე სახელის ვარიანტია **მეჟანიც** — მცხეთელი სპასპეტის სახელწოდება ლეონტი მროველთან:

“მაშინ შეკრბეს ყოველნი ერისთავნი ქართლისანი მცხეთას ქალაქსა სპასპეტისა თანა, რომელსა ერქუა მეჟან“ (ლ. მრ., 62).

სახელის ეტიმოლოგია მომდინარეობს ძვ. ირანული ფორმიდან ***Waijāna**, რომელიც, თავის მხრივ, უკავშირდება ავესტურ **Airyānam-vaējōs-**, ფალაურ **Eran.vəj-**ს (Nyberg, H. S., 1923-1931, გვ. 66), “არიელთა, ირანელთა სივრცე. ქვეყანა”. ძვ. ირანული **Vaijāna** > საშ. ირ. **Vējan** // **Vēžan** — “ვეჯელი”, ერან-ვეჯიდან ანუ ირანელი.

ისტორიულ წყაროებში დადასტურებულია ასევე ფორმა **ვეზანი**, კერძოდ, სუმბატ დავითის ძესთან კვითხულობთ:

“და გარდაუქციეს ერი ვეზანს, ერისთავსა ბაპარ ჩუბინისა, და ვეზან მოკლეს, და დაიპყრეს მათ კამბეჩოანი“ (სუმბატ დავითის ძე, ცხოვრება და უწყება ბაგრატიონიანთა, ქ. ცხ., I, 374).

მ. ანდრონიკაშვილის ვარაუდით, **Vēžan**, შესაძლოა, თვით ფალაურში გვექნოდა **Vēžan**-ის პარალელურად. რაც შეეხება **მეჟან** ფორმას, საფიქრებელია, ქართულ ნიდაგზე იყოს მიღებული **ვეჟანისგან**. ვ > მ თანხმოვნების მონაცვლეობა გვხვდება სხვა შემთხვევებშიც, მაგ.: ვაზრი > მაზრაკი (ვაზრი — “გურზი”; მაზრაკი — “შუბის სახე, გურზი, ლახვარი”), (მ. ანდრონიკაშვილი, 1966, გვ. 469).

წყაროებში ახალსპარსული ფორმით **ბეჟანი** მოიხსენიებიან: ბეჟან ავათოშვილი (1659 წ. 5 მარტი, ყმის ნასყიდობის წიგნი), ბეჟან აბულფათიშვილი (1708 წ. ყმისა და მამულის ნასყიდობის წიგნი), ბეჟან მეჩინბეთუხუცესი, ბარათაშვილი (1716 წ.) (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 266).

სახელი **ბეჟანი** და მისი კნინობითი ფორმები დაცულია ქართულ გვარებში: ბეჟანიშვილი, ბეჟუაშვილი, ბეჟუაშვილი, ბეჟიტაშვილი (ზ. ჭუმბურიძე, 1971, გვ. 62). ამავე ძირისაა გვარები: ბეჟანიძე, ბეჟიკოშვილი, ბეჟანიშვილი (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 266).

გოდერძი — დასტურდება ევსტათი მცხეთელის წამებაში გეოგრაფიულ სახელში — გოდერძისა ჰევე:

“აღვჰყევით პირსა მის მდინარისასა და მივიწიენით ჰევესა რასმე ღრმასა და უღაღსა, რომელსა გოდერძისა ეწოდების” (ე. მცხ. 229).

გოდერძი მგდუერი გვხვდება კახი აზნაურის საკუთარ სახელად “მატიანე ქართლისაჲში”. ამ სახელის მატარებელია ასევე კახთა ერისთავთ-ერისთავი:

“და ისნის ველსა მოვიდეს კახთა მეფე გაგიკ და ერისთავთ-ერისთავი გოდერძი, და ყოველნი დიდებულნი კახეთისანი დარბაზობად ბაგრატ მეფისა წინაშე და მშვიდობისა ძებნად” (“მატიანე ქართლისაჲ”; ქ. ცხ., I, გვ. 300).

გოდერძის ახალსპარსული ფორმაა **Gudarz**, ქურთულში არის **Göhdarz**. მისი არაბული ფორმაა **ġudarz**. სახელი მომდინარეობს საშუალო სპარსულიდან. მისი ეტიმოლოგია უკავშირდება ხარს: **Gō** “ხარი” + **darz** “ძლიერი, მტკიცე” (მ. ანდრონიკაშვილი, 1966, გვ. 453). ე. ი. ძლიერი ხარი.

ანთროპონიმ გოდერძიდან მომდინარე გვარებია: გოდერძიშვილი, გოდერძაშვილი, გოდერძაული. დასტურდება ტოპონიმებშიც: გოდერძის უღელტეხილი, გადასასვლელი არსიანის ქედზე, მდ. ძინძეს სათავეში (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 305).

გუარანდუხტი — საკმაოდ გავრცელებული სახელი იყო საქართველოს სამეფო კარზე. ამ სახელს ატარებდა არჩილ I-ის ძმისწული, ლეონ კეისრის ცოლი, ვახტანგ გორგასლის და, არჩილ I-ის ასული, ბაგრატ II-ის დედა — გუარანდუხტ დედოფალი, შვილი გიორგი აფხაზთა მეფისა; გიორგი I-ის ასული; დავით აღმაშენებლის მეუღლე.

“მას ჟამსა ეპყრა უფლისციხე და ქართლი გუარანდუხტ დედოფალსა. ესე გუარანდუხტ დედოფალი ასული იყო გიორგი აფხაზთა მეფისა და დედა ბაგრატისა” (მატ. ქართ., გვ. 275).

“და ამათ თანა უადვილეს იყვნეს მოსლვად მახლობელობითაცა და უპოვარებითა, და რამეთუ პირველ მოეყვანა სანატრელი და ყოვლად განთქმული სიკეთითა გუარანდუხტ დედოფალი, შვილი ყივჩაყთა უმთავრესისა ათრაქა შარადანის ძისა, სჯულიერად მეუღლედ თჳსად და დედოფლად ყოვლისა საქართველოჲსა” (დავ. აღმ., გვ. 336).

“მაშინ მისცა ლეონს (არჩილმა) ცოლად ძმისწული მისი გუარანდუხტ და გურგუნი იგი, რომელი ბერძენთა მეფესა წარმოეცა მირისთჳს” (ჯუანშ., 242).

სახელი **გურანდუხტი** ორი ნაწილისაგან შედგება: პირველი ნაწილი სიტყვისა წარმოადგენს მამაკაცის სახელს **გურამ** > **გურან** (საშ. სპ. **Vahrām**), მეორე ნაწილი **დუხტ** არის ახ. სპარსული **doxtar**-ის საშ. სპარსული ფორმა — **dux** და ნიშნავს "ასულს, გოგონას". შედგენილობის თვალსაზრისით, ასევეა მიღებული თხზული საკუთარი სახელები **ბარამდუხტი**, **მირანდუხტი** და სხვ.

სახელის თანამედროვე ვარიანტია გურანდა, მირანდუხტისა — მირანდა.

დაჩი — ვახტანგ გორგასლის შვილის სახელი.

"და მოიყვანა ვახტანგ ძე მისი, რომელსა ერქუა სპარსულად დარჩილ, ხოლო ქართულად დაჩი" (ჯუანშ., გვ. 185).

დაჩის სპარსული ვარიანტი **დარჩილ** უკავშირდება ძველ ირანულ სახელს **Dāryāciθra** "ტომის, გვარის მფლობელი, უფროსი". სახელი **დარიოხს** ძვ. სპარსულ ფორმაშიც **Dārayavahuš** - "ქონების, სიმდიდრის მფლობელი" იგივე ძირი გამოიყოფა. **dāraya** — "ფლობა, პყრობა", სახელის მეორე ნაწილი **ciθra**-ს მნიშვნელობაა (ძვ. სპ. **čissa**, ფალ. **čih**) "გვარი, ტომი, ნათესავი, მოღვაძე", საშ. სპ. ფორმა იქნებოდა **Dārčih**, რომელიც ქართულში მოგვცემდა დარჩილს, საიდანაც მივიღეთ დაჩი. არსებობს მეორე ვარაუდიც, რომ დაჩი ნიშნავს "დარიოხის მოღვაძისას" საშ. სპ. **Dārāčih**-იდან (მსგავსი წარმოშობისაა სახელი მანუჩარი **Manučih** - "მანუს მოღვაძისა").

"ქართლის ცხოვრებაში" იხსენიება დაჩი ქორეპისკოპოსი, ძე ივანე ქვაბულისძისა (ქ. ცხ., I, გვ. 254), აზნაური დაჩი კორინთელი (იქვე, გვ. 269) და სხვ. (ალ. ლლონტი, 1986, გვ. 111).

ვაჩე — "მეოცე მეფე, ძე რევისა, არშაკუნიანი" (ლ. მრ., გვ. 58).

"მეოცდაერთე მეფე, ბაკურ, ძე ვაჩესი, არშაკუნიანი" (იქვე).

სახელი **ვაჩე** მომდინარეობს ფალაური სიტყვიდან **Wačak** — "ყმაწვილი, ბავშვი, ბიჭი". **vatčak** > **vač(č)ak**. მისი ახალსპარსული ფორმაა **bača, bačča** — "ბავშვი, ახალგაზრდა ადამიანი ან ცხოველი". ანალოგიური წარმომავლობის საკუთარი სახელი ქართულშიც გვხვდება — ბიჭიკო.

ვაჩედან არის ნაწარმოები მოგვიანებით გვარები ვაჩანძე, ვაჩეშვილი (ზ. ჭუმბურიძე, 1971, გვ. 72; დ. კლდიაშვილი, მ. სურგულაძე, 1993, გვ. 180).

ირანულ ენებს უკავშირდება ასევე სახელი **ვახტანგ** — სახელი ქართლის მეფე გორგასალისა.

"და შემდგომად ოთხისა წლისა საგდუხტ მიუღდა და შვა ძე, და უწოდა სახელი მისი სპარსულად ვარან-ხუასრო-თანგ, ხოლო ქართულად ეწოდა ვახტანგ" (ჯუანშ., გვ. 143).

ისტორიულ წყაროში დაცული სახელის სპარსულმა ფორმამ **ვარან-ხუასრო-თანგ** > **ვარანთანგ** გააჩინა ვარაუდი, სახელი დაეკავშირებინათ ძვ. ირანულ **Vərəθragna**-სთან, საიდანაც მოდის ფალაური **Vahram**, არშაკიდული **Varhrang** და სასანური **Varahran**, რომელიც ამოსავალია სომხური ფორმისა **Vahram** — **Vram**. მისი უფრო გვიანდელი ფორმიდან **Bahram** მოდის ქართული **ბარამი**.

მ. ანდრონიკაშვილი ემხრობა ვ. აბაევის მოსაზრებას, რომლის მიხედვითაც სახელი ვახტანგი უკავშირდება ოსურ **Wærxtanæg**-ს და

სიტყვასიტყვით "მგლისტანას" ნიშნავს (მ. ანდრონიკაშვილი, 1966, გვ. 468; ალ. ლლონტი, 1986, გვ. 122). **Vaxtang < Warxtang < Varkatann.** სკითურ-ალანური წარმომავლობის სახელები საკმაოდ გავრცელებული იყო ძველ საქართველოში: ასპარუგ, აღსართან, ქალის სახელი ბორენა-შორენა და სხვ.

რატო — ირანული წარმომავლობის საკუთარი სახელი, რომელიც ქართულ ისტორიულ წყაროებში ერისთავთა საგვარეულო სახელად დასტურდება. რატი კლდეკართა ერისთავი ბაგრატ III-ის დროს (ქართ. ცხ., I, გვ. 276); რატი, ძე ლიპარიტისა, დაიღუპა გიორგი I-ის დროს (იქვე, 284); რატი სურამელი (ქართ. ცხ., II, გვ. 34); რატი, შვილიშვილი ბექა სურამელისა (იქვე, გვ. 284). X ს-ში ცნობილია პოეტი-ჰიმნოგრაფი რატი ორბელი.

სახელის ეტიმოლოგია განმარტებულია როგორც "ბატონი", ან "დიდსულოვანი, სულგრძელი" (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 505).

ქართულ ანთროპონიმიკაში ცნობილია ამ სახელიდან წარმომდგარი შემდეგი გვარები: რატია, რატიანი, რატიანიძე, რატიაშვილი, რატიძე (ი. ახუაშვილი, 1994, გვ. 506).

რევი — "მოქცევაჲ ქართლისაჲში" იხსენიება ქართლის მეფე რევ მართალი.

"და დაუტევა სომეხთა მეფემან ძე თუხი ქართლისა მეფედ, რომელსა სახელი ერქუა რევ, დისწული ამაზასპისი".

"მეცხრამეტე მეფე, რევ, არშაკუნიანი" (ლ. მრ., გვ. 58).

"ამან რევ მოიყვანა ცოლი საბერძნეთით, ასული ლოლოთეთისა, სახელით სეფელია" (იქვე).

"და ვიდრე იგი იყო მეფედ, არღარა-ვინ კლვიდა ყრმათა კერბათვის, არამედ ცხურისა და ზროხისა შეწირვა განუწესა. ამისთვისცა ეწოდა მას რევ მართალი. და მეფობდა ესე რევ კეთილად, და მოკუდა რევ" (ლ. მრ., გვ. 58).

რევი ჰქვია მირიან მეფის ძესაც:

"და მისცა (მირიანმა) ძესა მისსა რევს საუფლისწულოდ კახეთი და კუხეთი და დასუა იგი უჯარმას, რევ და ცოლი მისი სალომე, ასული თრდატისი, და ცხოვრდებოდეს იგინი უჯარმას" (ლ. მრ., გვ. 70).

რევის გარდა გვხვდება ფორმა "რევიანიც", რევის, მირიანის ძის შთამომავლის მნიშვნელობით.

ფ. იუსტიტან სახელის ამოსავალი ფორმაა საშ. ირანული სახელი **Rev** (ფ. იუსტი, 1963, გვ. 504), რომელიც უნდა იყოს შემოკლებული ფორმა სახელისა **Rēwniz** — "სიცრუის დამამხობელი", ჰორნი ასეთნაირად შლის ამ სიტყვას: **riv** — "სიცრუე, სივრაგე" და **-niz** — მომდინარე ავესტურიდან **nyāncāh** — "დამამხობელი, დამრთგუნველი". მართლაც, ქართველი მეფის ზედწოდება "მართალი" გულისხმობს "სიცრუის დამამხობელს".

პირის საკუთარი სახელი **რევი** დასტურდება გვარში **რევიშვილი** (ალ. ლლონტი, 1986, გვ. 181; ი. მაისურაძე, 1981, გვ. 136).

წინამდებარე სტატიაში წარმოდგენილი საკუთარი სახელები მხოლოდ მცირე ნაწილს წარმოადგენს იმ ანთროპონიმებისა, რომლებიც სპარსული ენიდან დამკვიდრდა ქართულში. ისინი ძირითადად საშუალო ირანულ

ენობრივ ეპოქას განეკუთვნებიან. საქართველოში ქრისტიანობის სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებამ გამოიწვია წარმართულ ანთროპონიმთა თანდათანობით დავიწყება. ეს განაპირობა ქრისტიანული ეკლესიის მიერ ე.წ. კალენდრის სახელთა დარქმევის სავალდებულოდ გამოცხადებამ, თუშცა ძველი ტრადიციული სახელები რელიგიურად შემორჩა მთას და ბევრი მათგანი ხალხის მეხსიერებაშიც ჩაიბეჭდა.

ჩვენ შევეცადეთ შევხებოდით იმ ანთროპონიმებს, რომლებიც ბოლო დრომდე მეტნაკლები ინტენსივობით იხმარება ქართულ სინამდვილეში. როგორც მასალამ ცხადყო, საკმაოდ ფართოდ არის გავრცელებული მათგან ნაწარმოები გვარსახელებიც (ბაკურაძე, გოდერძიშვილი, რევიშვილი, რატიანი და სხვ.).

უკანასკნელ ხანებში ჩვენს ქვეყანაში შეიმჩნევა ტენდენცია ბიბლიურ-ეკლესიური სახელების გვერდით ძველი ისტორიული სახელების დარქმევისა. ზემოთ განხილულ სახელთაგან განსაკუთრებით ხშირად გვხვდება დაჩი, რატი, ბაკური.

დამოწმებული ლიტერატურა

- მ. ანდრონიკაშვილი, 1966 - მ. ანდრონიკაშვილი, ნარკვევები ირანულ-ქართული ენობრივი ურთიერთობებიდან, I, თბ., 1966.
- ი. ახუაშვილი, 1994 - ი. ახუაშვილი, ქართული გვარსახელები, თბ., 1994.
- დ. კლდიაშვილი, მ. სურგულაძე, 1993 - დ. კლდიაშვილი, მ. სურგულაძე, პირთა ანოტირებული ლექსიკონი (XI — XVII სს-ის ქართული ისტორიული საბუთების მიხედვით), ტ. II, თბ., 1993.
- ი. მაისურაძე, 1981 - ი. მაისურაძე, ქართული გვარსახელები, თბ., 1981.
- “ქართლის ცხოვრება“, 1955 - “ქართლის ცხოვრება“, ტექსტი დადგენილია ყველა ძირითადი ხელნაწერის მიხედვით ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, ტ., I, თბ., 1955.
- ალ. ღლონტი, 1986 - ალ. ღლონტი, ქართველური საკუთარი სახელები, ანთროპონიმთა ლექსიკონი, თბ., 1986.
- ალ. ღლონტი, 1988 - ალ. ღლონტი, ქართული ლექსიკოლოგიის საფუძვლები, თბ., 1988.
- ზ. ჭუმბურიძე, 1971 - ზ. ჭუმბურიძე, რა გქვია შენ?, თბ., 1971.
- В. Ташицкий, 1961 — В. Ташицкий, Место ономастики среди других гуманитарных наук, «Вопросы языкознания», № 2, 1961.
- Nyberg, H. S., Hilfsbuch des Pehlevi, I — II, Uppsala, 1923-1931.
- F. Justi, Iranisches Namenbuch, Huldeshim, 1963.

KETEVAN MEGRELISHVILI**ON THE PENETRATION OF IRANIAN ANTHROPONYMS
INTO GEORGIAN
(Middle Iranian Linguistic Epoch)**

Middle Iranian Linguistic Epoch is extremely important from the viewpoint of Georgian-Iranian language contacts. This epoch is characterized by two dialects of western type: the so-called Sassanian Pahlavi (the same as Middle Persian) and Arsacid Pahlavi (the same as Parthian).

Close language contacts with the Iranian world influenced Georgian lexis on the level of common nouns as well as proper nouns. Proper names of people of Iranian origin are frequent in Georgian historical sources and literary monuments. The material is rich and diverse.

The given paper focuses on several anthroponyms that penetrated into Georgian from Middle Iranian linguistic circle (Archil, Bakur, Bejan, Goderdzi, Gurandukht, Dachi, Vache, Vakhtang, Rati, Revi). These proper names have more or less survived in contemporary Georgian onomastics, and numerous family names have been derived from these first names. Their phonetic form facilitates the chronological investigation of these borrowings and points to their immediate relation with Middle Iranian Linguistic Epoch.